

Фондация
Лъчезар Цоцорков

Пилотна Национална кампания за скрининг на колоректален карцином 2024

Съдържание

- Епидемиология и същност на колоректалния карцином (КРК)
  - Методология на кампанията
    - Резултати от скрининговата кампания
      - Икономическа оценка
        - Препоръки и заключения

Съдържание

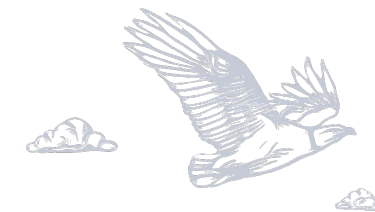
➤ **Епидемиология и същност на колоректалния карцином (КРК)**

➤ Методология на кампанията

➤ Резултати от скрининговата кампания

➤ Икономическа оценка

➤ Препоръки и заключения

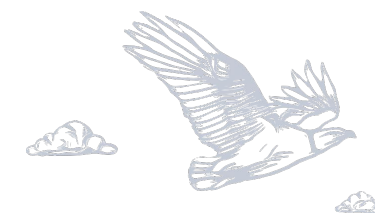
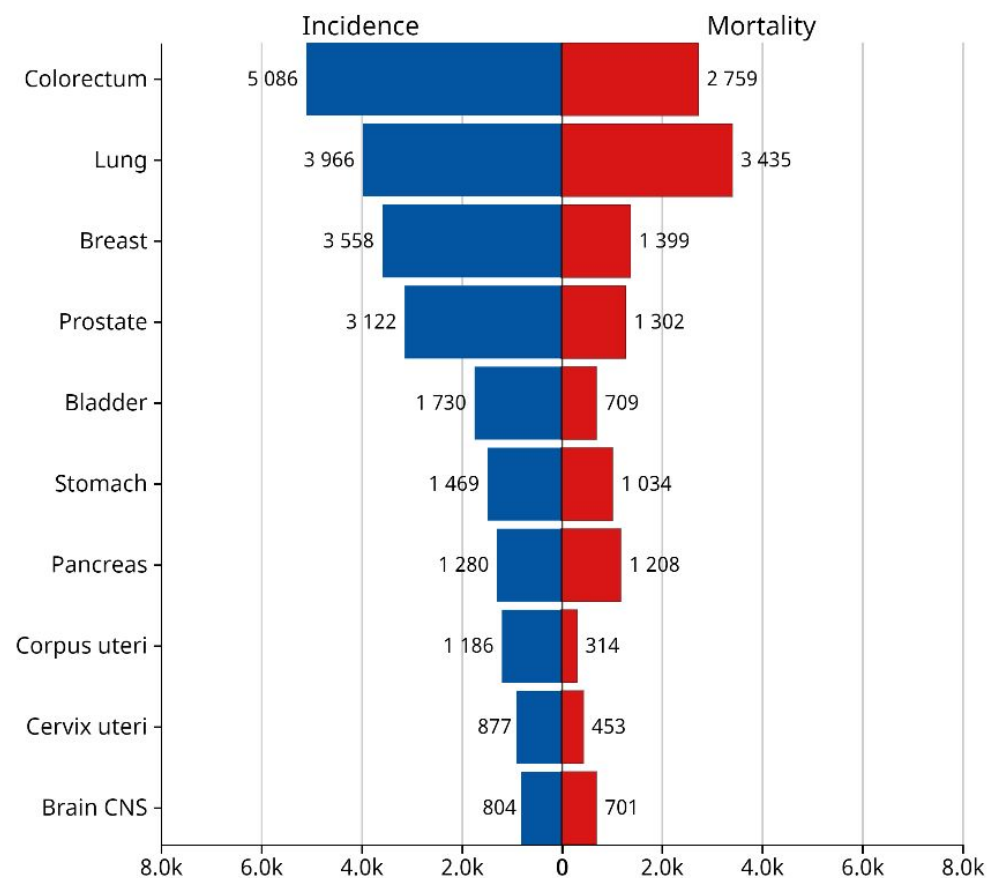

Епидемиология

- През 2022 г. КРК е отчетен като третият най-често срещан рак в световен мащаб с **1 926 118 нови случая**
- КРК съставлява **15,5%** от всички новодиагностицирани случаи на рак за 2022 г в България
- През същата година **2 759 души** са починали вследствие на КРК, което го нарежда на **2-ро място по смъртност** сред онкологичните заболявания в България

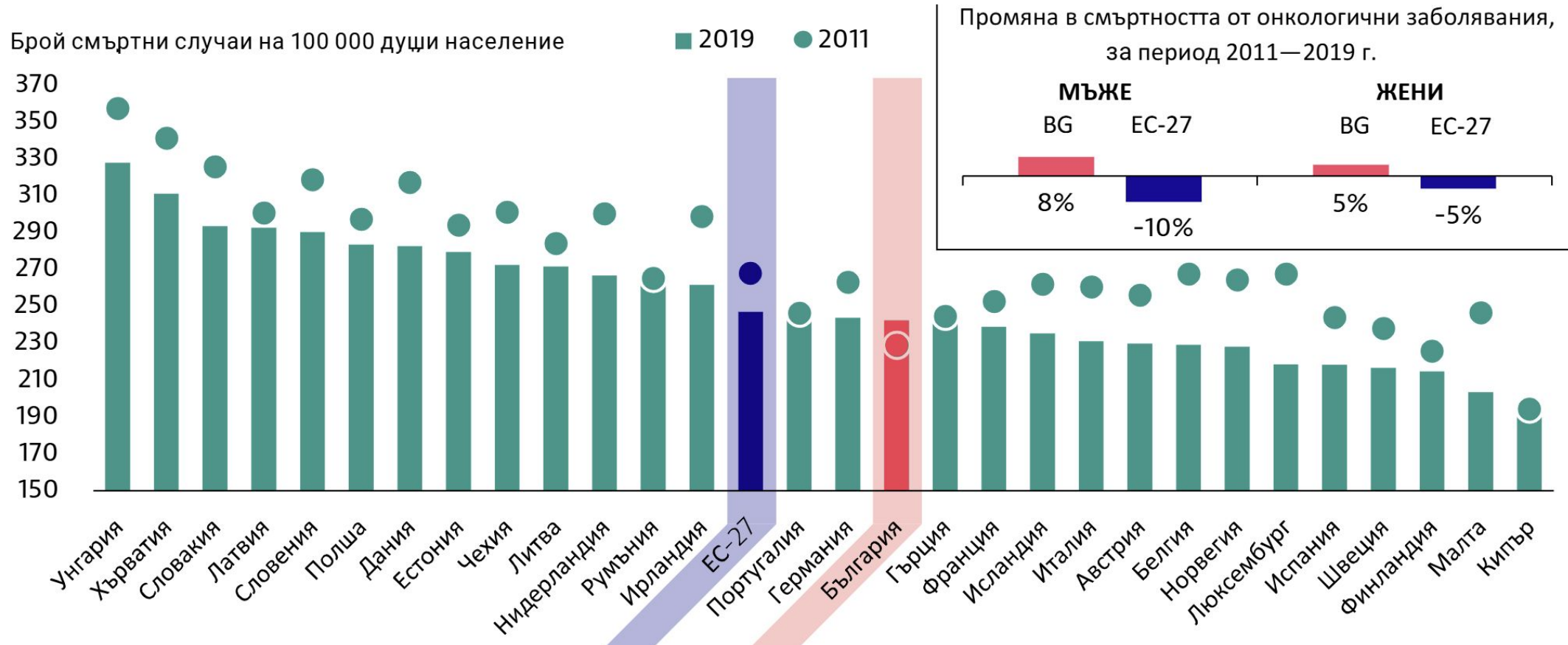

Заболяемост и смъртност от топ 10 локализации на рак в България за двата пола

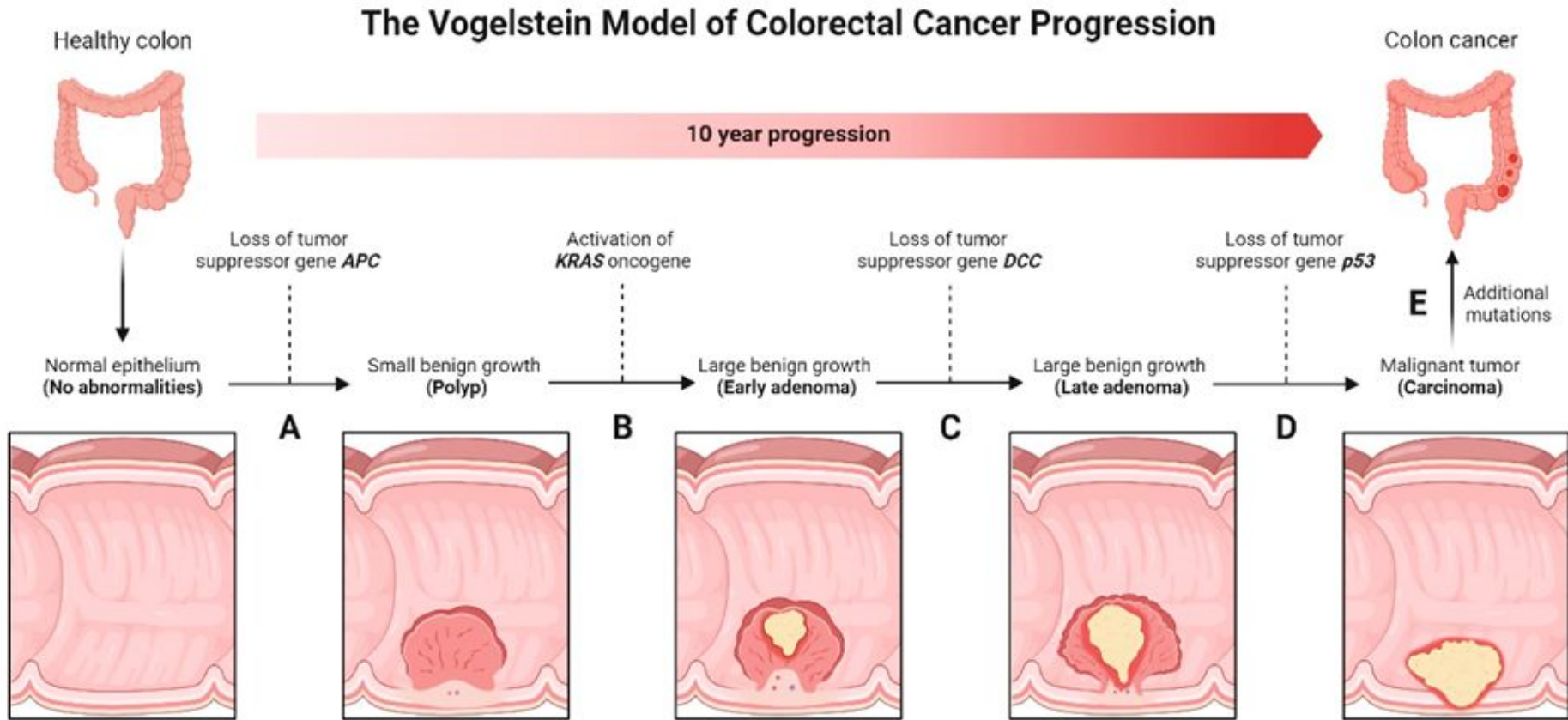
Смъртност от ракови заболявания

България е единствената държава в Европейския съюз (ЕС), в която се отчита увеличаване на смъртността от онкологични заболявания с 8% при мъжете и с 5% при жените спрямо -10% за мъжете и -5% за жените средно за ЕС.

Същност на КРК

КРК започва като неракови полипи – някои видове, като аденомите, могат да се превърнат в ракови ако не се лекуват. 75-80 % от случаите на КРК са от натрупване на генетични мутации. 15-30% са наследствените форми.

Рискови фактори

Честотата на заболяването значително нараства между 40 и 50-годишна възраст и се увеличава с всяко следващо десетилетие.

20% от случаите на КРК са свързани с генетични предразположения, като синдром на Линч и фамилна аденоматозна полипоза (ФАП).

Колоректални полипи и възпалителни заболявания, като улцерозен колит и болест на Крон, предразполагат към развитие на КРК.

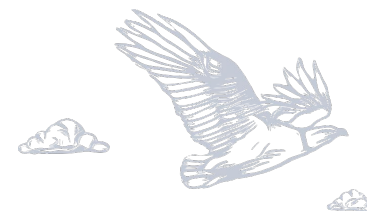
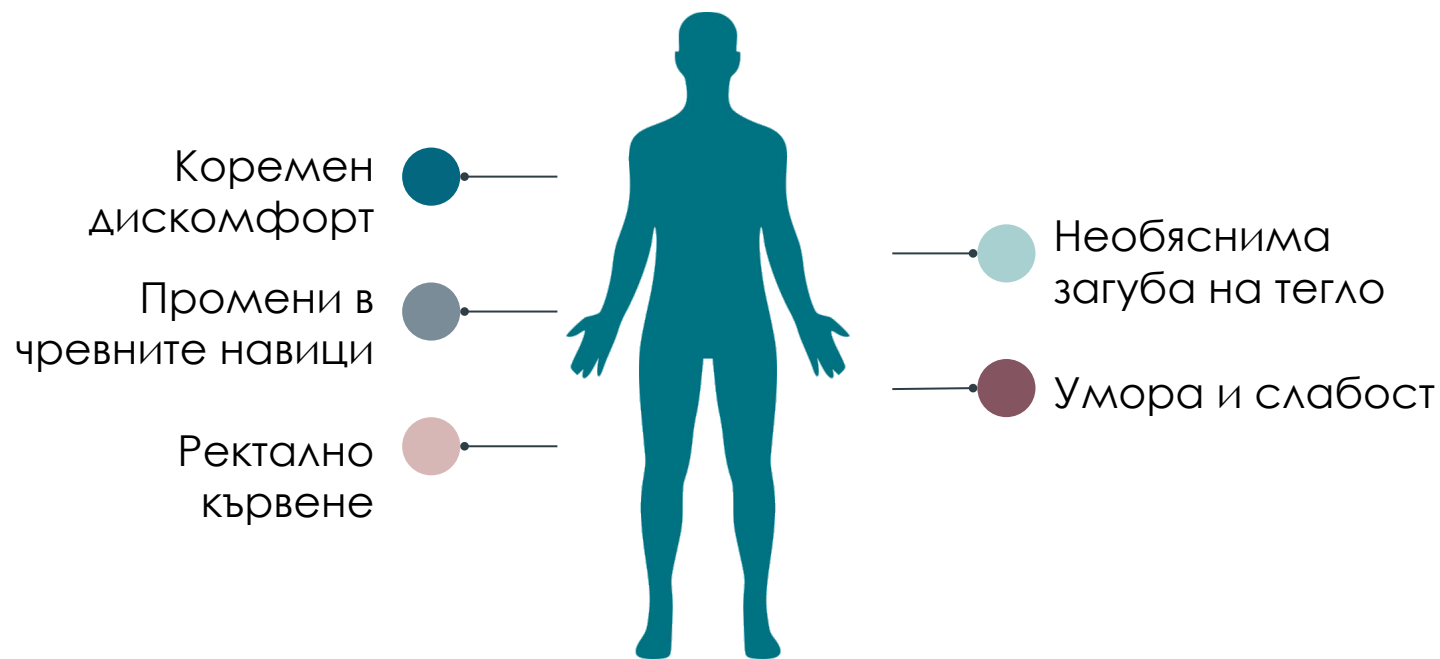
Начин на хранене, тютюнопушене, алкохол, липса на физическа активност, както и затлъстяване увеличават риска от развитие на КРК.

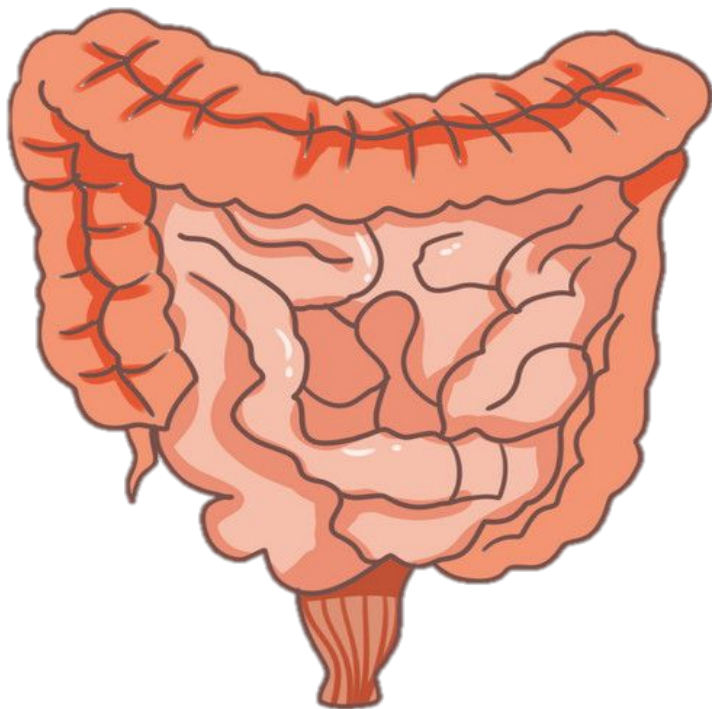

Клинична картина

- Ранните стадии на КРК често протичат безсимптомно, което прави скрининга изключително важен.
- С напредването на заболяването могат да се появят симптоми, като:

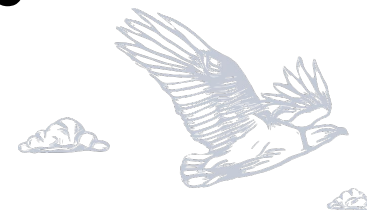

Петгодишната преживяемост на пациенти с КРК в ранен стадий (стадий I) се равнява на приблизително 90%, в сравнение с едва 10-14% при напреднало заболяване (стадий IV).

Лечението на КРК в ранен стадий често води до:

- **по-малко странични ефекти**
- **по-кратко време за възстановяване**
- **по-добро качество на живот за пациентите**

Съдържание

➤ Епидемиология и същност на колоректалния карцином (КРК)

➤ **Методология на кампанията**

➤ Резултати от скрининговата кампания

➤ Икономическа оценка

➤ Препоръки и заключения

Методология на кампанията

КОМУНИКАЦИОННИ КАНАЛИ

- Телевизия
- Радиостанции
  - Интернет
- Социални медии
  - Кол-център
  - Медицински специалисти

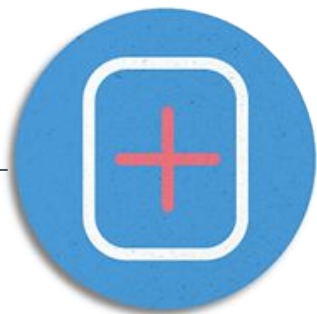
ЛАБОРАТОРИИ И АПТЕКИ

За улеснение на достъпа до скринингови материали, в лаборатории и аптеки са разпространявани безплатни комплекти за тестване.

ТЕСТ ЗА ОКУЛТНО КЪРВЕНЕ (FIT ТЕСТ)

- Пациентите подготвят материал за FIT теста у дома според предоставените инструкции.
- Пробите се връщат в определените лаборатории за анализ.
- Лабораториите анализират тестовете и резултатите се изпращат на пациентите.

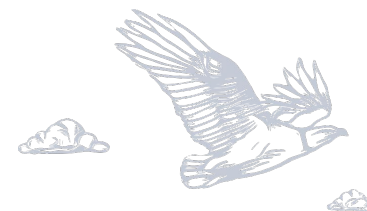
Резултати от FIT теста

Пациентът се насочва към допълнителни изследвания, включително колоноскопия.

Препоръчва се рутинен скрининг след определен период.

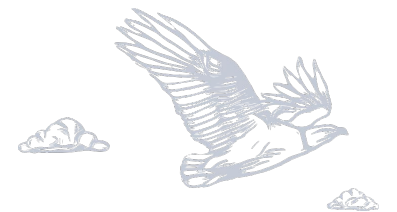
- Официалната комуникация на кампанията е насочена към мъже и жени на възраст между **50 и 74 години**, съгласно националните и международни насоки за скрининг на колоректален карцином (КРК).
- Въпреки това, за да се адресират потенциални рискови фактори извън възрастовите рамки, кампанията е отворена за лица на възраст **над 18 години**.
- Тази промяна в критериите позволява на индивиди с висок риск или със симптоми, които могат да бъдат насочващи за ранно развитие на заболяването, да получат достъп до скрининг и ранна диагностика.

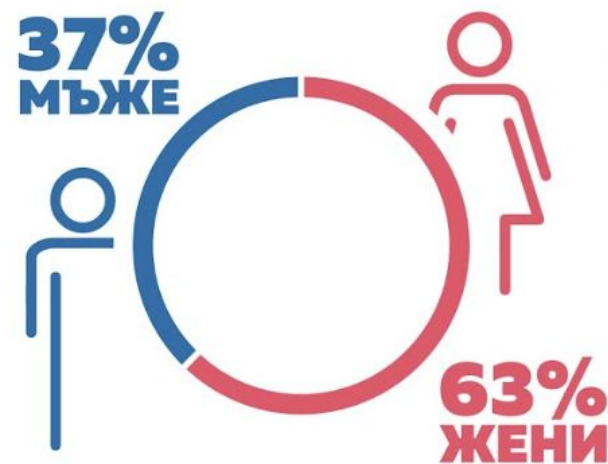
Съдържание

- Епидемиология и същност на колоректалния карцином (КРК)
  - Методология на кампанията
    - **Резултати от скрининговата кампания**
      - Икономическа оценка
        - Препоръки и заключения

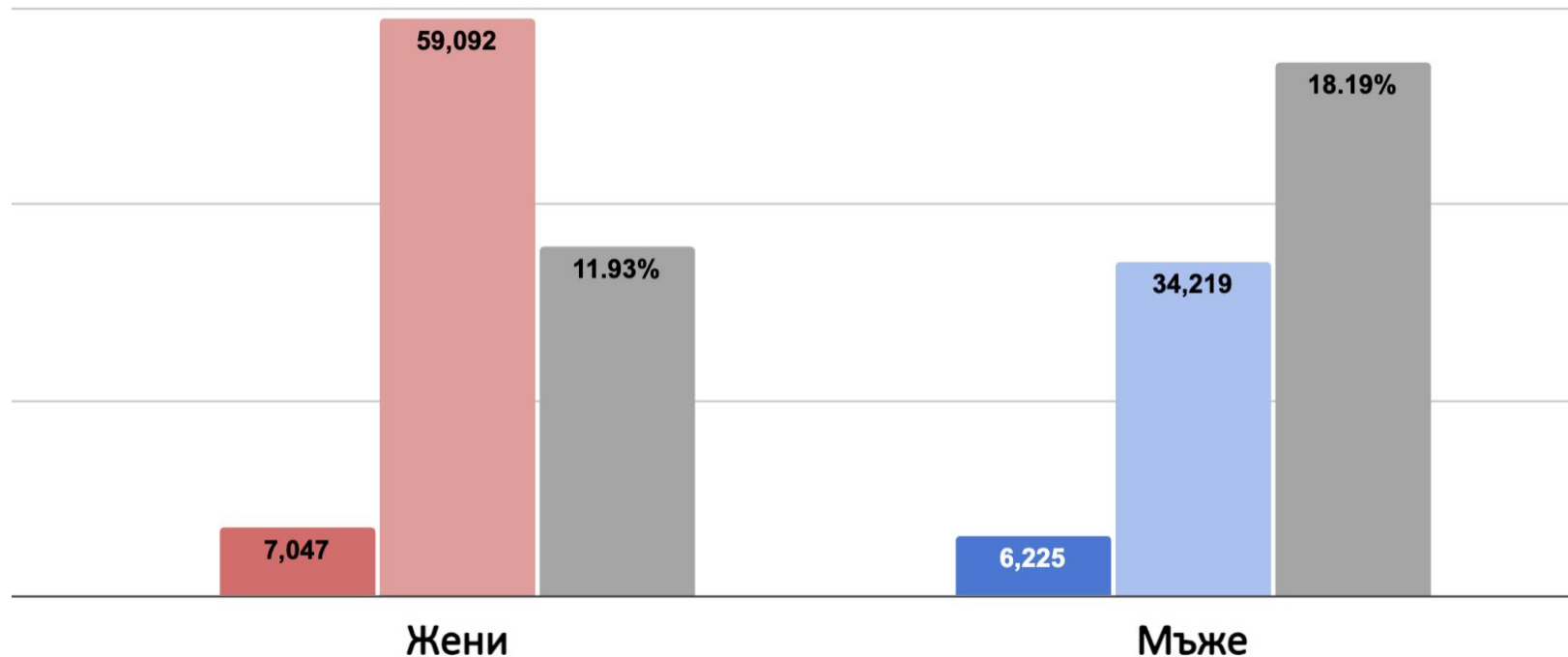
Резултати от скрининговата кампания

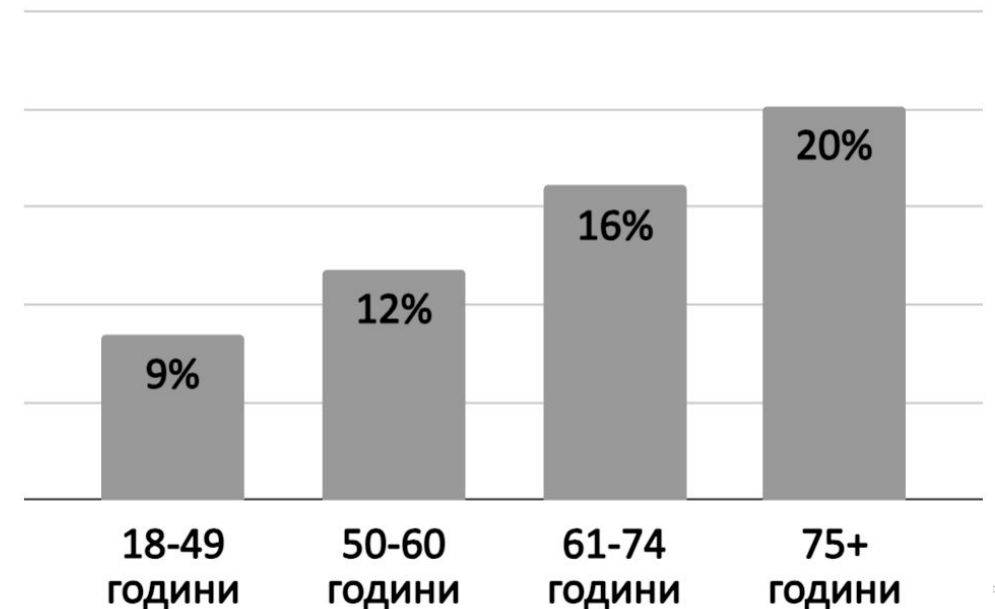
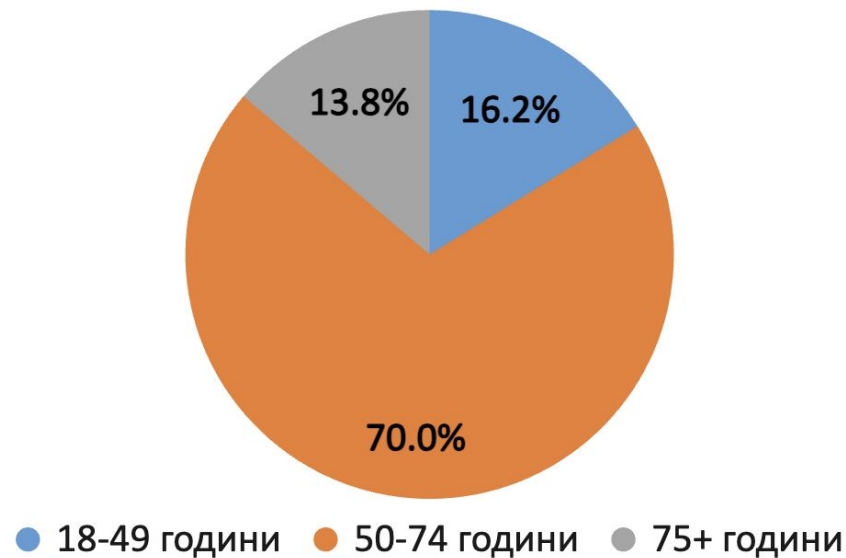
Разпределение на положителните резултати по пол

- При жените има по-голям абсолютен брой положителни случаи в сравнение с мъжете, но процентът на положителните случаи е по-нисък.
- При жените положителните случаи са 11,93% (7 047 от 59 092), докато при мъжете процентът е 18,19% (6 225 от 34 219). Почти 1 на всеки 5 мъже има положителен резултат.

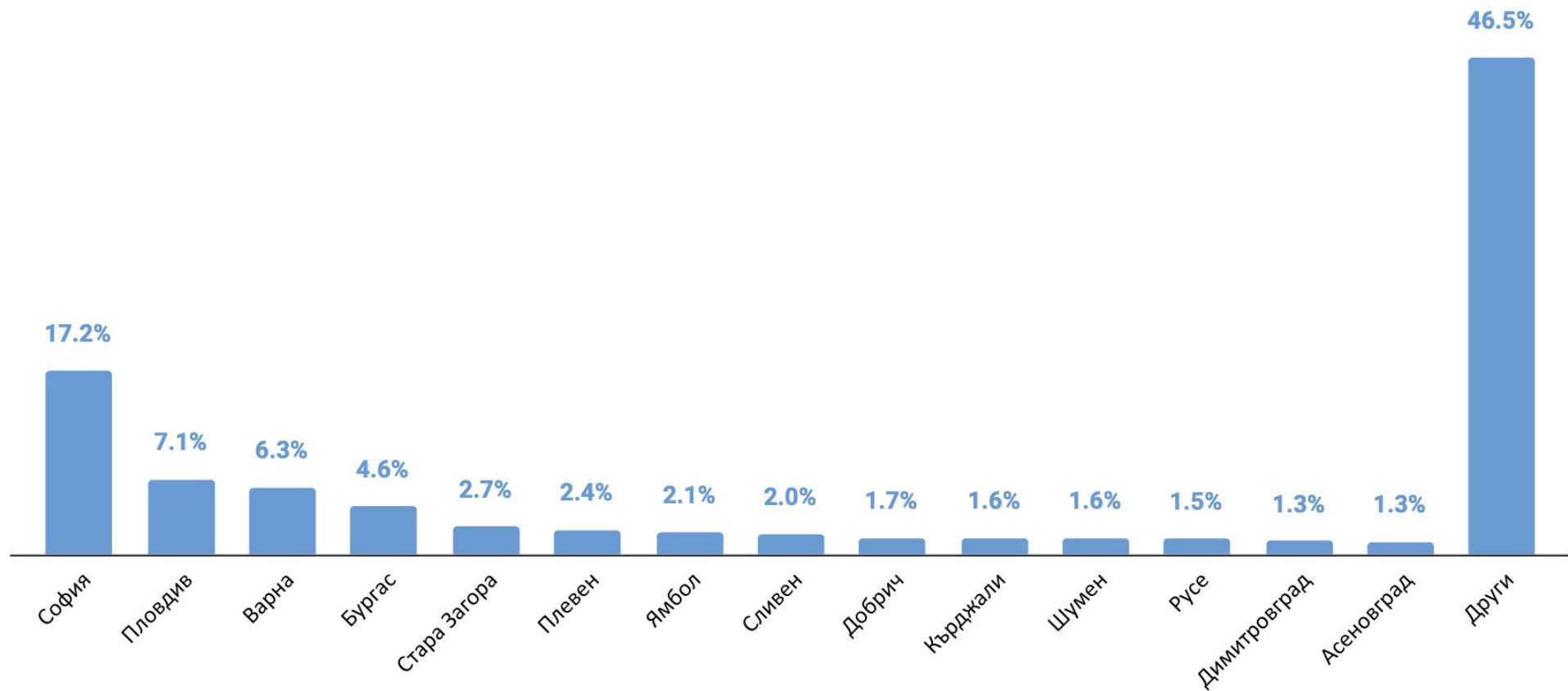
Възраст на участниците: $61,3 \pm 12,4$ г. средна възраст

- Таргетната група за скрининг (50-74 г.) представлява най-големият процент от участниците и има значителен брой положителни резултати (14,4%)
- Положителните резултати нарастват значително с възрастта, което подчертава важноста на редовния скрининг за хора над 50 години, съгласно насоките.

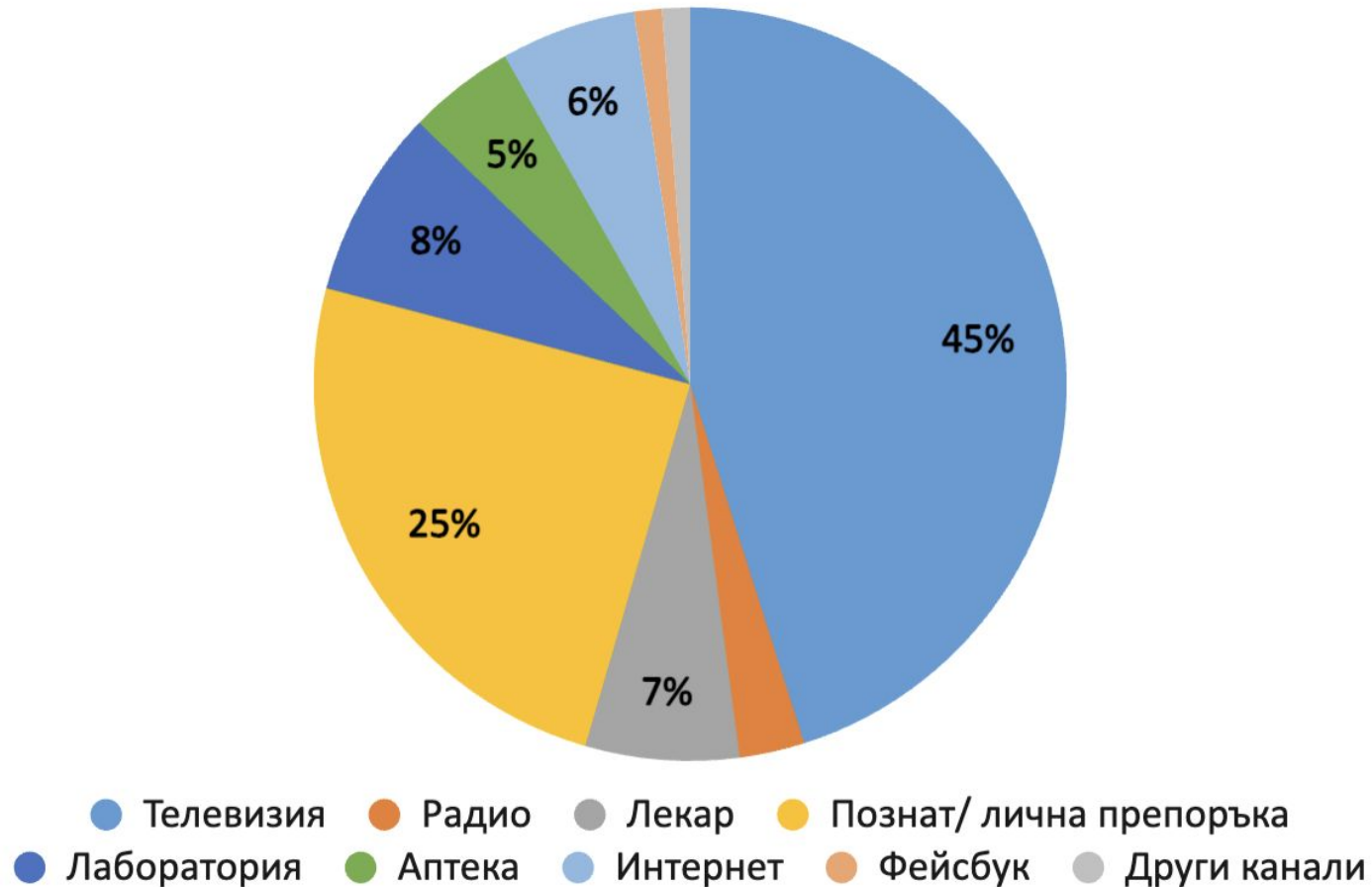
Местожителство на участниците

Кампанията е представителна за населението на България, като осигурява широко покритие и ангажираност в различни региони.

Разпределение по комуникационни канали

Масовите медии и личната препоръка са основните източници на информация по време на кампанията.

Диагностицирани с онкологично заболяване и фамилна обремененост

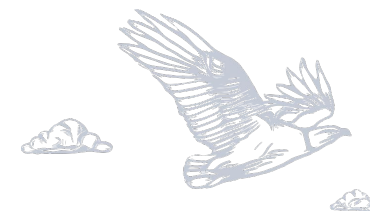
7,7%

съобщават, че са били
предходно
диагностицирани с
онкологично заболяване

16,2%

от участниците
съобщават за
фамилна
обремененост

Съдържание

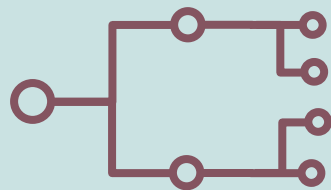
- Епидемиология и същност на колоректалния карцином (КРК)
  - Методология на кампанията
    - Резултати от скрининговата кампания
      - **Икономическа оценка**
        - Препоръки и заключения

Икономически анализ

Модел на Марков

За да се оцени разходната ефективност на скрининговата програма спрямо липсата на такава.

Сравнение с Националния раков план

За да се сравни икономическото въздействие на пилотната програма спрямо това на заложената в Националния план за борба с рака.

Принос към БВП

За да се изчисли добавеният принос към БВП в резултат на здравните ползи за работоспособни пациенти с КРК, открити в скрининг програмата.

Въвеждане на национална програма

За да се оцени икономическият ефект от въвеждане на скрининг програма за КРК на национално ниво.

Икономически анализ: основни резултати

Разходи за провеждане

Общ бюджет: **1 430 376,91 лв.**
За един участник*: **15,34 лв.**

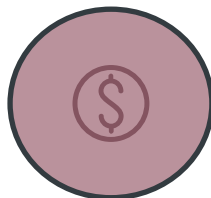
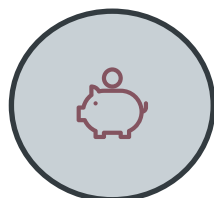

Изчислен принос към БВП на програмата

31 190 406,30 лв.

Разходна ефективност

Скрининг програмата **доминира** спрямо липса на такава (спестява разходи и добавя здравни ползи)

Спестявания при национална скрининг кампания

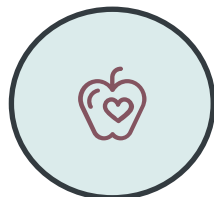
27 400 405,61 лв. поради предотвратени случаи на напреднал КРК (при популация 50-74 г. за периода 2025-2029 г.)

32 930 961,64 лв. поради намалена заболеваемост (при популация 50-74 г. за периода 2033-2037 г.)

Добавени години живот с добро качество (QALY)

+1,58 QALY на пациент с КРК

+1 179,59 QALY за всички открити пациенти** в програмата

Сравнение с Националния план за борба с рака

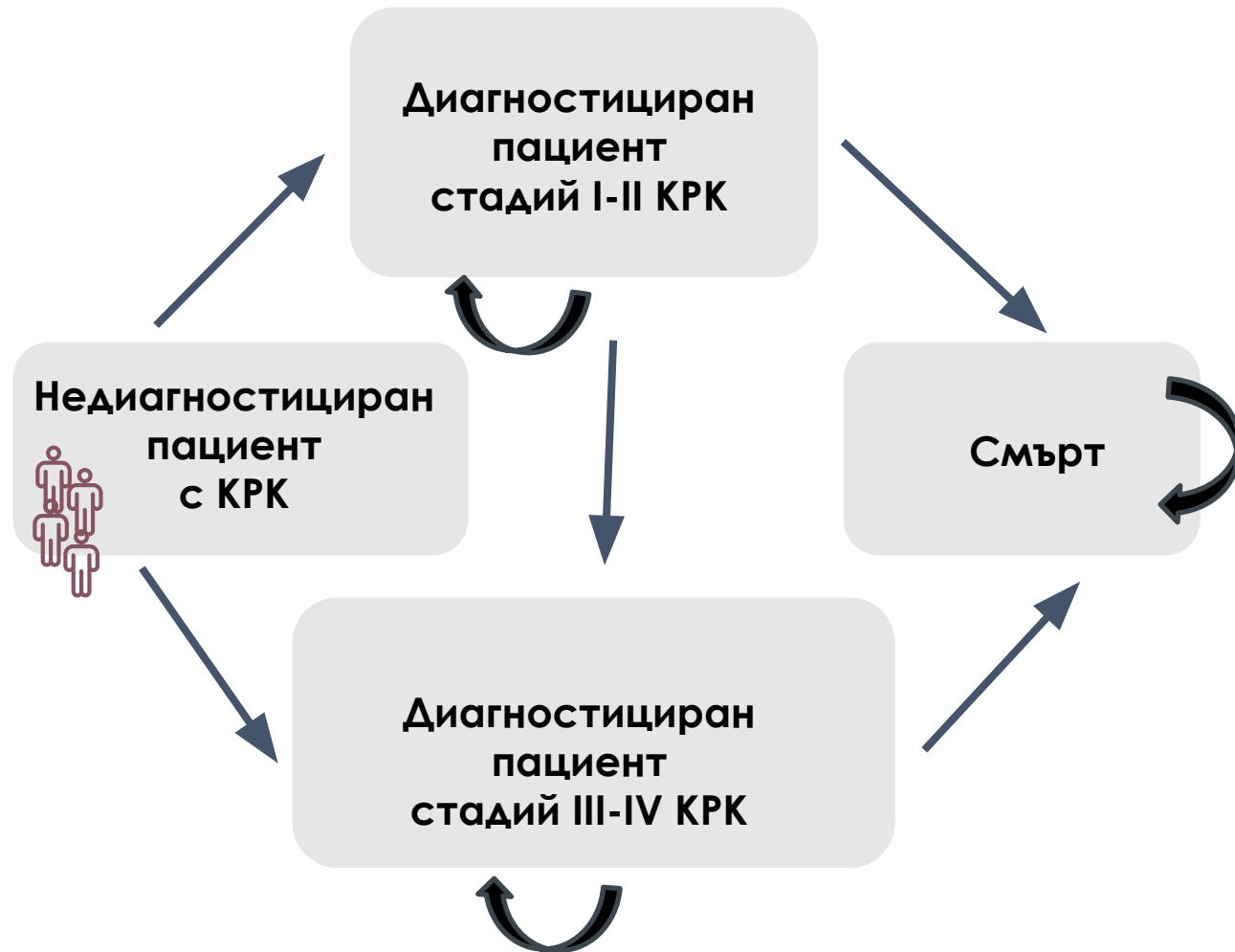
+863,77 QALY за една година

+22,84 млн. лв. принос към БВП за една година

Модел на Марков

□ Две оценявани рамена:

- със скрининг
- без скрининг

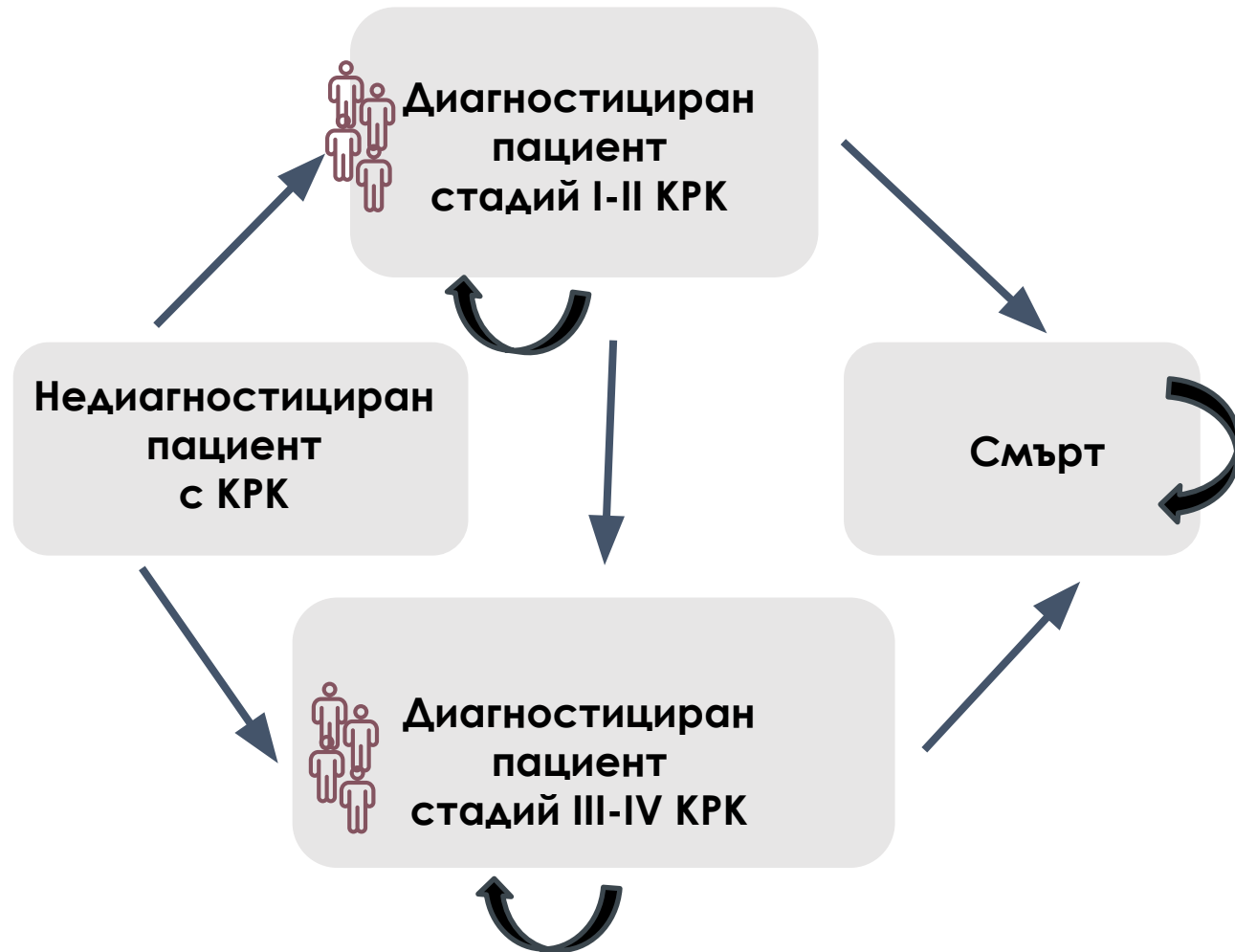
□ Пациентите преминават от недиагностициран пациент към ранен или напреднал стадий в първия цикъл.

□ Вероятност за напреднал стадий:

- 54% без скрининг
- 33% със скрининг*

Модел на Марков

- ❑ Пациентите могат да преминат:
  - ❑ от напреднал стадий към смърт
  - ❑ от ранен към напреднал стадий
  - ❑ от ранен стадий към смърт
- ❑ Пациентите могат да останат и в текущото състояние (в зависимост от вероятността за преход).

Резултати от модела на Марков

За един
пациент
с КРК

Оценявано рамо	Разходи, лв.	Δ Разходи, лв.	QALY	Δ QALY	ICUR, лв./QALY
Със скрининг	2 224,24	-	8,46	-	Скрининг програмата доминира
Без скрининг	2 355,42	-131,18	6,88	+1,58	

За 747
пациенти
с КРК*

Оценявано рамо	Разходи, лв.	Δ Разходи, лв.	QALY	Δ QALY	ICUR, лв./QALY
Със скрининг	1 661 508,39	-	6 317,43	-	Скрининг програмата доминира
Без скрининг	1 759 498,61	-97 990,21	5 137,84	+1 179,59	

*Всички потенциално диагностицирани в пилотната програма (изчислени с помощта на % диагностицирани с КРК от позитивните на FIT теста на база данни от Словения). Резултатите представят среден разход за пациент, преминал през модела. Пациентът може да е бил в ранен или в напреднал стадий в зависимост от вероятностите за преход в двете рамена. Спестеният разход е генериран поради по-високия процент диагностицирани пациенти в ранен стадий в рамото със скрининг (напредналият стадий е обвързан с по-високи разходи за лечение). QALY – добавени години живот с добро качество, ICUR – инкрементално съотношение на разходната ефективност

Принос към БВП

QALY е измерител за година живот с добро качество (приема се за пълна работоспособност). На база на спечелените QALY може да се изчисли добавеният принос към БВП.

За всички работоспособни пациенти* (419)

Общ принос към БВП на база данни за спечелени QALY и БВП на глава от населението	
БВП на глава от населението в работоспособна възраст, лв.	47 110,07
Общо добавени QALY за всички пациенти с КРК	+1 179,59
Процент работоспособни участници, %	56
Добавени QALY за работоспособни пациенти	+662,08
Общ добавен принос към БВП, лв.	31 190 406,30

*Пациентите са равни на потенциално диагностицираните в пилотната програма (изчислени като % диагностицирани с КРК от позитивните на FIT теста на база данни от Словения). Процентът работоспособни пациенти е на база данните от пилотната скрининг програма. Броят QALY за всички пациенти се умножава по 56%, за да се получи броят QALY, спечелени от работоспособни пациенти. Данните за БВП на глава на населението са изчислени на база публично достъпна информация от НСИ.

Въвеждане на национална скрининг програма: спестен разход от избегнати случаи в напреднал стадий

QALY е измерител за година живот с добро качество (приема се за пълна работоспособност). На база на спечелените QALY може да се изчисли добавеният принос към БВП.

Разход за лечение в стадий III-IV: 12 552,23 лв.*

За всички участници на възраст 50-74 г.

Параметър	2025	2026	2027	2028	2029	2025-2029
Население 50-74 г., брой	2 208 353	2 183 023	2 157 984	2 133 232	2 108 764	-
Заболяемост (нови случаи)	2 103	2 079	2 055	2 031	2 008	10 276
Заболяемост (нови случаи стадий III-IV) без скрининг	1 136	1 122	1 110	1 097	1 084	5 549
Заболяемост (нови случаи стадий III-IV) със скрининг	694	686	678	670	663	3 391
Брой избегнати случаи на КРК в стадий III-IV със скрининг	442	437	432	427	422	2 158
Спестен разход от избегнати случаи, лв.	5 542 929,27	5 479 351,87	5 416 503,70	5 354 376,41	5 292 961,71	27 086 122,96

*Разходът е изчислен на база среден разход за фармакотерапия по данни за продажби на НЗОК и разход за приложение по КП №240. На база експертно мнение се приема средна продължителност на лечение от 6 месеца. Представените данни са изчислени с помощта на данни от литературата и данни от НСИ.

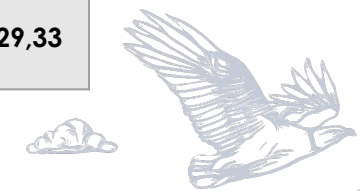
Въвеждане на национална програма: спестен разход от избегнати случаи в напреднал стадий

Разход за лечение в стадий III-IV: 12 552,23 лв.*

За всички участници над 18 г.

Параметър	2025	2026	2027	2028	2029	2025-2029
Население 18+ г., брой	5 280 018	5 219 457	5 159 590	5 100 409	5 041 907	-
Заболяемост (нови случаи)	5 028	4 970	4 913	4 857	4 801	24 568
Заболяемост (нови случаи стадий III-IV) без скрининг	2 715	2 684	2 653	2 623	2 593	13 267
Заболяемост (нови случаи стадий III-IV) със скрининг	1 659	1 640	1 621	1 603	1 584	8 108
Брой избегнати случаи на КРК в стадий III-IV със скрининг	1 056	1 044	1 032	1 020	1 008	5 159
Спестен разход от избегнати случаи, лв.	13 252 756,97	13 100 747,85	12 950 482,27	12 801 940,24	12 655 101,99	64 761 029,33

*Разходът е изчислен на база среден разход за фармакотерапия по данни за продажби на НЗОК и разход за приложение по КП №240. На база експертно мнение се приема средна продължителност на лечение от 6 месеца.

Представените данни са изчислени с помощта на данни от литературата и данни от НСИ.

Въвеждане на национална програма: спестени разходи поради намалена заболяемост

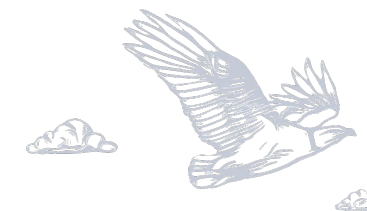

Функциониращите скрининг програми водят до намалена заболяемост.*

За всички участници на възраст 50-74 г.

Година	2033	2034	2035	2036	2037	Общо 2033-2037
Население 50-74 г., брой	2 013 666	1 990 569	1 967 737	1 945 167	1 922 856	-
Заболяемост без скрининг	1 917	1 895	1 874	1 852	1 831	9 370
Заболяемост със скрининг	1 381	1 365	1 349	1 334	1 318	6 746
Брой избегнати случаи на КРК със скрининг	537	531	525	519	513	2 624
Спестен разход от избегнати случаи на КРК, лв.	6 739 022,47	6 661 725,88	6 585 315,88	6 509 782,31	6 435 115,11	32 930 961,64

*Заболяемостта е намалена с 28% 8 години след въвеждането на скрининг програмата на база проучването на *Vicchi et al. (2022)*. Представените данни са изчислени с помощта на данни от литературата и данни от НСИ.

Въвеждане на национална програма: спестени разходи поради намалена заболяемост

Функциониращите скрининг програми водят до намалена заболяемост.*

За всички участници над 18 г.

Година	2033	2034	2035	2036	2037	Общо 2033-2037
Население 18+ г., брой	4 814 534	4 759 311	4 704 722	4 650 759	4 597 415	-
Заболяемост без скрининг	4 584	4 532	4 480	4 428	4 378	22 402
Заболяемост със скрининг	3 301	3 263	3 226	3 189	3 152	16 130
Брой избегнати случаи на КРК със скрининг	1 284	1 269	1 254	1 240	1 226	6 273
Спестен разход от избегнати случаи на КРК, лв.	16 112 532,32	15 927 721,58	15 745 030,61	15 564 435,11	15 385 911,04	78 735 630,65

*Заболяемостта е намалена с 28% 8 години след въвеждането на скрининг програмата на база проучването на *Vicchi et al. (2022)*. Представените данни са изчислени с помощта на данни от литературата и данни от НСИ.

Принос към БВП

По-голям брой добавени здравни ползи под формата на QALY водят до по-голям принос към БВП.

За една година*

Параметър	Национален План	Пилотна Програма	Разлика
	Година 1	Година 1	Година 1
Брой скринирани, общо	25 000	93 218	+68 218
% позитивни на база данните от пилотната програма	14,23	14,23	-
Брой положителни, общо	3 557	13 263	+9 706
% с КРК от положителните за FIT на база проучване от Словения	5,63	5,63	-
Изчислен брой с КРК от положителните	200	747	+547
Пациенти с КРК, диагностицирани в стадий I-II	134	500	+366
Пациенти с КРК, диагностицирани в стадий III-IV	66	247	+181
Добавен разход за лечение на пациенти, диагностицирани в стадий III-IV, лв.	828 446,88	3 100 399,68	+2 271 952,80
Общо QALY, спечелени за пациентите с КРК поради наличие на скрининг програма	315,82	1 179,59	+863,77
Брой QALY за трудоспособните (приемат се 56% трудоспособни на база данните от пилотната програма)	177,26	662,08	+484,81
Добавен принос към БВП, лв.	8 350 845,06	31 190 406,30	+22 839 561,24

*Националният план предвижда скрининг на 100 000 души до 2027 г. (25 000 на година) за 15 млн. лв. (150 лв. на човек), а пилотната програма обхваща 93 218 души в рамките на 3 месеца за 1,43 млн. лв. (15,34 лв. на човек).

Сравнение с Националния раков план: добавен принос към БВП

По-голям брой добавени здравни ползи под формата на QALY водят до по-голям принос към БВП.

За три години*

Параметър	Национален План	Пилотна Програма	Разлика
	Година 1-3	Година 1-3	Година 1-3
Брой скринирани, общо	100 000	279 654	+179 654
% позитивни на база данните от пилотната програма	14,23	14,23	-
Брой положителни, общо	14 228	39 789	+25 561
% с КРК от положителните за FIT на база проучване от Словения	5,63	5,63	-
Изчислен брой с КРК от положителните	801	2 240	+1 439
Пациенти с КРК, диагностицирани в стадий I-II	537	1 501	+964
Пациенти с КРК, диагностицирани в стадий III-IV	264	739	+475
Добавен разход за лечение на пациенти, диагностицирани в стадий III-IV, лв.	3 313 787,51	9 276 094,58	+5 962 307,07
Общо QALY, спечелени за пациентите с КРК поради наличие на скрининг програма	1 264,86	3 537,19	+2 272,33
Брой QALY за трудоспособните (приемат се 56% трудоспособни на база данните от пилотната програма)	709,94	1 985,34	+1 275,40
Добавен принос към БВП, лв.	33 445 134,46	93 529 464,67	+60 084 330,20

*Националният план предвижда скрининг на 100 000 души до 2027 г. (25 000 на година) за 15 млн. лв. (150 лв. на човек), а пилотната програма обхваща 93 218 души в рамките на 3 месеца за 1,43 млн. лв. (15,34 лв. на човек). За целта на този анализ се приема, че пилотната програма се разширява: по 93 218 души на година за три години (общо 279 654).

Съдържание

- Епидемиология и същност на колоректалния карцином (КРК)
  - Методология на кампанията
    - Резултати от скрининговата кампания
      - Икономическа оценка
        - **Препоръки и заключения**

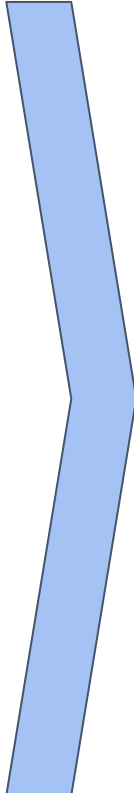
Заклучения от анализа

ДАННИ

- Честотата на положителни резултати значително нараства с възрастта, като достига 20,2% при пациенти над 75 години
- Значимо е влиянието на фамилната предразположеност като рисков фактор

ПОЛЗИ

- Ранното откриване спестява разходи за лечение на напреднал стадий и подобрява преживяемостта на пациентите с добро качество на живот (QALY).
- Спестяват се разходи на държавата и се допринася към БВП с 31 млн. лв., като същевременно се обхващат повече пациенти и се откриват повече случаи в ранен стадий, сравнено с Националния план за борба с рака за 2027 г.

Успешното изпълнение на скрининговата програма демонстрира значението на ранната диагностика за намаляване на заболяемостта и непряко - на смъртността от колоректален карцином.

Резултатите от скрининговата програма подчертават необходимостта от продължаване и разширяване на скрининговите усилия, особено сред високорискови групи, като пациенти от мъжки пол, пациенти > 50 години и пациенти с фамилна обремененост.

Препоръки

ИМА РАБОТЕЩ МОДЕЛ,

който може да се приложи от държавата

НЕОБХОДИМА Е ПРОМЯНА

- Включване на изследването в **Наредба 8** за профилактичните прегледи и диспансеризацията
- Възобновяване на **раковия регистър** и създаване на **скринингов регистър**

Благодарим
